

Мазаева Е.В.

РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЯ БИОЛОГИИ
ПРИ МОДЕЛИРОВАНИИ УЧЕБНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ ЭКСКУРСИЙ

В статье анализируются пути развития методической и предметной составляющих профессиональной компетентности учителей биологии в учебных заведениях последипломного педагогического образования.

Описан опыт подготовки учителей в системе последипломного образования при организации и проведении учебно-познавательных экскурсий по биологии, который основан на использовании содержания предметов инвариантной и вариативной составляющих учебных планов повышения квалификации учителей и использовании современных форм и методов в учебном процессе. Предложены эффективные современные подходы, формы и методы работы с учителями в условиях введения принципов образования для устойчивого развития. Приведены результаты анализа эффективности использования интерактивных форм и методов учебной работы для развития профессиональной компетентности учителей биологии.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, учебно-познавательные экскурсии, виртуальные экскурсии, интерактивные методы, информационно-коммуникационные технологии, дистанционное обучение, образование для устойчивого развития.

Mazaieva K. V.

DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCY OF TEACHER OF BIOLOGY
WHILE MODELLING OF TEACHING AND COGNITIVE EXCURSIONS

The article analyzes Biology teachers' methodological and subjective professional competency, components of its development at postgraduate educational institutions.

Experience of In-Service teachers' training in the system of postgraduate education within the framework of Biology educational tours, its organization and conducting is based on curriculum of invariant and variable components within In-Service teachers' training incorporating current forms and methods in educational process has been described. There have been offered effective approaches, forms and methods of work with teachers in conditions of education for stable development. The author shares experience of efficient training on Biology teachers' professional competency, its development based on creating and active support of electronic content (network of Biology and Ecology teachers) at E-learning Platform for pedagogical personnel. In virtual community it is possible to assist teachers of Biology, using posted documents, normative provision of teaching and methodological support for seminars.

The analysis of results of educational work provided on Biology teachers' and their professional competency, interactive forms and methods, their efficiency has been given in the article. The last are also based on educational process, studies during courses for Biology teachers' aimed at teacher's occupational and environmental competency development.

Keywords: professional competency, teaching and cognitive excursions, virtual excursions, interactive methods, informational and communicative technologies, distant teaching, education for stable development.

Рецензент: Кохановська О.В.

УДК 81'255.4:06.053.56

Монашненко А. М.*

ПЕРЕКЛАД ЯК ПРЕДМЕТ НАВЧАННЯ

У статті розглянуто визначення перекладу як процесу трансформації інформації з однієї мови іншою. Констатовано вимоги до професії перекладача за «Моральним кодексом», розробленим Міжнародною федерацією фахівців-перекладачів та іншими вченими. Розглянуто вимоги та принципи до професійного перекладу у тлумаченні зарубіжних та вітчизняних учених. Визначено переклад як предмет навчання у ВНЗ. Схарактеризовано історію зародження та становлення перекладу в давні часи та сьогодні. Розглянуто визначення процесу перекладу відомими вітчизняними та зарубіжними вченими.

Ключові слова: професійний перекладач, навчальний процес, переклад, професійні вимоги, моральний кодекс перекладача.

© Монашненко А. М.

Важливим питанням серед сучасних науковців є розгляд та детальне вивчення міжкультурної комунікації, а саме перекладацької діяльності. Стрімкий розвиток міжнародних відносин зумовлює високий попит на професії перекладацького профілю. З кожним роком попит на перекладачів зростає, а тому дедалі більше зростають і вимоги до професійної компетентності цих фахівців.

Мета статті – розглянути переклад як предмет навчання та вимоги до професійного перекладача.

Питання професійної підготовки перекладачів висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема, В. Комісарова, Л. Латишева, Р. Міньяр-Белоручева, В. Сафонової, І. Халєєвої, О. Чередниченко та ін. Однак, незважаючи на низку наявних наукових досліджень, окремі аспекти підготовки майбутніх перекладачів потребують детального вивчення.

Переклад – це один із найдавніших видів людської діяльності. Спочатку переклади були усними, а з виникненням писемності з'явилися і письмові. Численні археологічні знахідки підтверджують тисячолітню історію перекладу. Розвиток перекладацької діяльності відкрив людям широкий доступ до культурних надбань інших народів, зробив можливим розповсюдження релігійних та наукових учень, дав поштовх до міжнародної торгівлі і співробітництва. Багато народів зобов'язані перекладу формуванням своїх абеток та писемності взагалі [5, с. 43].

Тільки в середині двадцятого сторіччя науковці почали систематично вивчати перекладацьку діяльність. У цей період на перший план вийшов переклад політичних, комерційних, науково-технічних та інших матеріалів ділового спрямування, де особливості індивідуального авторського стилю, як правило, були незначними [4, с. 28]. У зв'язку з цим фахівці все більш чітко стали усвідомлювати, що основні труднощі перекладу і весь характер перекладацького процесу зумовлюються розбіжностями в структурах і правилах функціонування мов, що беруть участь у цьому процесі.

Визначення терміна *переклад* різняться залежно від аспекту розгляду проблеми. На сьогодні існує кілька визначень цього поняття.

А. Черняхівська визначає переклад як перетворення структури мовного твору зі збереженням незмінним змісту висловлюваного (змінюється план вираження), «одна мова замінюється іншою» [6, с. 3].

Л. Бархударов зазначає, що переклад – «процес трансформації мовленнєвого утворення однією мовою в мовленнєве утворення іншою мовою за збереження незмінного значення» [2, с. 7].

В. Виноградов стверджує, що переклад – це «викликаний суспільною необхідністю процес і результат передачі інформації (змісту), вираженої в письмовому або усному тексті однією мовою, за допомогою еквівалентного (адекватного) тексту іншою мовою» [3, с. 28].

Отже, переклад – це процес передання інформації з однієї мови іншою зі збереженням міжкультурного елементу обох сторін.

Учені трактують слово *переклад* у двох значеннях: «переклад» як текст та переклад як вид діяльності перекладача, тобто процес перетворення тексту оригіналу в текст перекладу. У зв'язку з цим навчання перекладу охоплює два аспекти. Передусім це створення продукту перекладацької діяльності – тексту перекладу (те, що має бути досягнуто), а з іншого боку – те, яким чином і якими засобами це може бути досягнуто [5, с. 76].

Вищезазначені визначення показують основу перекладацької діяльності, що визначає специфіку перекладацьких норм. Першочерговим завданням перекладача є правильне визначення комунікативної установки в тексті-перекладі з подальшим аналізом характеристик.

Результатом професійної підготовки є висококваліфікований фахівець у галузі перекладу з європейським світобаченням та моральним кодексом перекладача.

За «Моральним кодексом перекладачів» Міжнародної Федерації, до професійного фахівця висуваються такі вимоги:

1. Перекладач несе повну відповідальність за якість виконуваної ним роботи відповідно до умов контракту і поставленого перед ним завдання.
2. Перекладаючи, тобто перетворюючи усний чи письмовий текст, створений іншою мовою, перекладач не має права вносити зміни в текст без указівки замовника.
3. Перекладач зобов'язаний прагнути до максимальної точності в передачі змісту і форми перекладного тексту.
4. Перекладач не має права виявляти власну позицію з приводу змісту перекладного тексту.
5. Перекладач зобов'язаний дотримуватися законних інтересів замовника і зберігати конфіденційність щодо змісту перекладного матеріалу.
6. Перекладач зобов'язаний володіти високим рівнем загальної культури і мати достатні знання в тій сфері, в якій здійснюється переклад.
7. Володіючи хорошими знаннями перекладної мови, перекладач зобов'язаний мати високий рівень володіння вихідною мовою.
8. Перекладач зобов'язаний дотримуватися умов, що захищають права на професію, й утримуватися від нелояльної конкуренції, не погоджуючись на оплату праці нижче встановлених розцінок, на умови, що принижують його і його професію.
9. Перекладач має виконувати прийняті на себе зобов'язання перед автором оригінального тексту.
10. Перекладач має право вимагати дотримання всіх необхідних умов для виконання перекладацької діяльності: в усному перекладі – надійності трансляційної апаратури, за необхідності – зниження темпу мови оратора; у синхронному – надання тексту напередодні виступу, перерв для відпочинку тощо; у письмовому перекладі – надання довідкової та іншої літератури з теми.
11. Переклад є інтелектуальною власністю перекладача, на яку він має право, захищене законом. У випадку публікації перекладу, за якість якого перекладач несе повну відповідальність, його ім'я має бути вказано [7].

Французький перекладач Етьєн Доле вважав, що перекладач має дотримуватися таких п'яти основних принципів перекладу:

1. Перекладач має досконало розуміти зміст тексту, що перекладається, і намір автора, якого перекладає.
2. Перекладач має досконало володіти мовою, з якої перекладає, і настільки ж чудово знати мову, якою перекладає.
3. Перекладач має уникати тенденції перекладу слово в слово, бо це спотворило б зміст оригіналу і згубило б красу його форми.
4. Перекладач має використовувати в перекладі загальноживані форми мовлення.
5. Правильно вибираючи і маючи в своєму розпорядженні слова, перекладач має передати загальне враження, вироблене оригіналом у відповідній «тональності» [8].

За І. Алексеевою, основні правила перекладацької етики (або як їх ще називають «моральний кодекс перекладача») включає такі пункти:

1. Перекладач – не співрозмовник і не опонент клієнта, а транслятор, який перевиражає усний чи письмовий текст, створений однією мовою, у текст іншою мовою.
2. Із цього випливає, що текст для перекладача є недоторканим. Перекладач не має права на власний розсуд змінювати текст під час перекладу, скорочувати його чи розширювати, якщо замовник не ставив додаткового завдання адаптації, вибірки, додавань тощо.
3. Під час перекладу перекладач за допомогою відомих йому професійних дій завжди намагається максимальною мірою передати інваріант вихідного тексту.

4. У деяких випадках у ситуації усного послідовного чи синхронного перекладу перекладач виявляється особою, наділеною також і дипломатичними повноваженнями (наприклад, під час перекладу висловлювань великих політиків у міжнародних контактах). Якщо ці дипломатичні повноваження за перекладачем визнані, він має право погрішити проти точності вихідного тексту, виконуючи функцію допоміжної особи в підтримці дипломатичних відносин, перешкоджаючи їхньому ускладненню, проте при цьому не зобов'язаний захищати інтереси якоїсь однієї сторони.

5. В інших випадках перекладач не має права втручатися у стосунки сторін так само, як і виявляти особисту позицію щодо змісту тексту, що перекладається.

6. Перекладач зобов'язаний зберігати конфіденційність стосовно змісту матеріалу, який він перекладає, і без потреби не розголошувати його.

7. Перекладач зобов'язаний відомими йому способами забезпечувати високий рівень компетентності у сферах мови оригіналу, мови перекладу, техніки перекладу і тематики тексту.

8. Перекладач має право вимагати всіх необхідних умов для забезпечення високого рівня перекладацької компетентності, зокрема і відповідних умов для своєї праці (у разі усного перекладу – надійності транслявальної апаратури, за необхідності – зниження темпу мовлення оратора; у випадку синхронного перекладу – надання промов ораторів задалегідь, перерв у роботі для відпочинку тощо, під час письмового перекладу – надання довідкової та іншої літератури до теми).

9. Перекладач несе відповідальність за якість перекладу, а у випадку, якщо переклад художній чи публіцистичний, має на нього авторське право, захищене законом, і під час публікації перекладу його ім'я обов'язково повинно бути вказане [1, с. 16].

Таким чином, перекладач виконує роль транслятора інформації з однієї мови на іншу. Відповідно до вимог перекладач має швидко орієнтуватися в ситуації, оскільки він перший, хто отримує нову інформацію та впевнено і врівноважено передати її розмовнику, незалежно від емоційного забарвлення промови.

Діяльність перекладача поєднує функції, властиві різним класам професій. Таким чином, у ході підготовки студентів, що бажають оволодіти професією перекладача, на факультеті іноземних мов мають створюватися умови для розвитку в них перекладацької діяльності.

Професійна підготовка фахівця в цій сфері не має обмежуватися вільним володінням іноземною мовою. Вона припускає наявність у перекладача високої культури, широкої енциклопедичної ерудиції, різноманіття інтересів та комунікабельності. Тому модернізація вищої професійної освіти вимагає професійно орієнтованого процесу підготовки фахівця-перекладача. Цей процес має здійснюватися на основі детально розроблених і цілеспрямованих міжпредметних зв'язків курсів теорії та практики перекладу та інших дисциплін навчального плану.

Отже, професійна перекладацька діяльність – це вид міжмовної та міжкультурної комунікації, яка полягає в повному осмисленні і переданні змісту тексту однієї мови іншою мовою. Професійний переклад – це перекладацька діяльність, спрямована на трансформацію текстового повідомлення (у письмовій або усній формі), за точність та правильність якого несе відповідальність перекладач.

Перспективи подальших наукових досліджень можуть бути пов'язані з підготовкою майбутніх філологів до письмового двостороннього перекладу.

Література:

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение : учеб.пособие / И. С. Алексеева. – СПб. : Филологический факультет СПбГУ. – М. : Академия, 2004. – 352 с.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод / Л. С. Бархударов. – М. : Междунар. отношения, 1975. – 239 с.

3. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В. С. Виноградов – М. : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
4. Комиссаров В. Н. Слово о переводе / В. Н. Комиссаров. – М. : Международные отношения, 1973. – 206 с.
5. Комиссаров В. Н. Общие принципы организации обучения переводу / В. Н. Комиссаров // Сб. науч. тр. МГЛУ. Вып. 423. – М. : МГЛУ, 1996. – С. 23-33.
6. Черняховская Л. А. Перевод и смысловая структура / Л. А. Черняховская. – М. : Изд-во ИМО, 1999 – С. 3.
7. Міжнародна федерація перекладачів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://enru.pro/charter_of_translators.html
8. Галема О. Р. Дипломатія і професія перекладача: від миного до сучасного [Електронний ресурс] / О. Р. Галема. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2012_03_15/fl3_galema.php.

Монашненко А. Н.

ПЕРЕВОД КАК ПРЕДМЕТ ОБУЧЕНИЯ

В статье рассмотрено определение перевода как процесса трансформации информации с одного языка на другой. Констатированы требования к профессии переводчика в соответствии с «Моральным кодексом», разработанным Международной федерацией специалистов-переводчиков. Рассмотрены требования и принципы к профессиональному переводу в трактовке зарубежных и отечественных ученых. Определены перевод как предмет обучения в вузе. Охарактеризовано историю зарождения и становления перевода в давние времена и настоящем. Рассмотрены определения процесса перевода известными отечественными и зарубежными учеными.

Ключевые слова: профессиональный переводчик, учебный процесс, перевод, профессиональные требования, моральный кодекс переводчика.

Monashnenko A.M.

TRANSLATION AS A SUBJECT OF STUDY

The article describes definition of translation as a process of transforming of information from one language to another. Demand to profession of an interpreter is fulfillment of moral code developed by International Federation of translators. We consider that the demands and the principles of professional translation of foreign and native scientists are serious ones. Translation is one of the oldest human activities. Initially translations were oral, and they appeared with the development of writing. Only in the middle of the twentieth century, linguists began to study systematically the process of translation. During that period the translation was based on political, commercial, scientific, technical, artistic, business approaches. The definition of the term «translation» varies depending on the aspect of the problem. The result of training is experienced expert with high level of qualification in translation respecting European attitude and moral code of interpreter. Thus, the interpreter acts as the translator of information from one language to another. According to the requirements translator must navigate the situation in a quick way, because he (she) is the first who gets a new information and transfers it confidently using emotional colouring speech. Professional translation activities is a kind of interlingual and intercultural communication, which transfers the contents of the text of one language into another language. Professional translation is a translation activities aimed to transform text message (written or oral one).

Keywords: professional translator, teaching process, translation, professional demands, moral code of interpreter.

Рецензент: Слюсаренко Н.В.